

ORTAÖĞRETİM
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

DERSLER CEPTE

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI 12

ÜNİTE

GİRİŞ

KONU

- Edebiyat ile Felsefe Arasındaki İlişki
- Edebiyat ile Psikoloji Arasındaki İlişki
- Dilin Tarihî Süreç İçerisindeki Değişimini Etkileyen Sebepler
- İlk Örneklerden Günümüze Türkçenin Önemli Sözlükleri
- Sözcükte Anlam
- Yazım Kuralları
- Noktalama İşaretleri

Değerli Öğretmenler ve Sevgili Öğrenciler,

Sizler için hazırlanan *Dersler Cepte* fasiküllerinde tüm derslerdeki aylık konu özetlerini bulacaksınız. Gerek yazılılara hazırlanırken gerek konu tekrarı yaparken *Dersler Cepte* fasikülündeki konu özetleri size yol gösterecektir. Konu özetlerinin maddeler hâlinde ve görsel ağırlıklı olması bilgilerinizin kalıcı olmasında kolaylık sağlayacaktır. Konu özetlerinin yanında “Hatırlayalım, Kritik Bilgi, Dikkat, Faydalı Linkler, Araştırma, Bir Örnek de Sen Ver, Biliyor Musunuz?, Filozof Der ki, Felsefe Sözlüğü, Haritada Bulalım” gibi bölümlerle konuların en önemli noktalarını ve ilgi çekici yanlarını görmüş olacaksınız. Böylece eğlenirken aynı zamanda da bilgilerinizi pekiştirme fırsatı bulacaksınız.

Açık uçlu ve çoktan seçmeli sorularla tekrar ettiğiniz bilgileri kullanabileceksiniz. Karekodlar aracılığıyla çoktan seçmeli soruların video çözümlerini izleyerek sorulara anında dönüt alabileceksiniz. Her konuyla ilgili çıkmış soruların yer alması da üniversiteye hazırlık yolculuğunda sizlere rehberlik edecek ve işlediğiniz konuların ne kadar önemli olduğuna dair fikir verecektir. Ayrıca OGM Materyal web sitesi, yardimci.kaynaklar.meb.gov.tr ve eba.gov.tr adresleri üzerinden fasiküllerimize kolay ulaşma imkânına sahip olacaksınız.

Millî Eğitim Bakanlığı olarak alanında yetkin uzmanlarca titizlikle hazırlanmış ve denetimden geçmiş olan *Dersler Cepte* fasikülleriyle öğrenci ve öğretmenlere derslerin işlenişi ve tekrarı noktasında katkı sunulması amaçlanmaktadır.

Neler Öğreneceğiz?

Konu özeti bölümünde edebiyatın felsefe ve psikoloji ile olan ilişkisini; geçmişten günümüze yapılan sözlük çalışmalarını; deyim, gerçek anlam, mecaz anlam, terim anlamlı sözcükleri ve düzeltme işaretini öğreneceğiz. “Kritik Bilgi, Hatırlayalım, Biliyor Musunuz?, Faydalı Linkler” bölümlerinden yola çıkarak bilgileri daha kalıcı hâle getireceğiz. Açık uçlu ve çoktan seçmeli sorularla da bilgilerimizi pekiştireceğiz.

Edebiyat ile Felsefe Arasındaki İlişki

Edebiyat ile Psikoloji Arasındaki İlişki

Dilin Tarihi Süreç İçerisindeki Değişimini Etkileyen Sebepler

İlk Örneklerden Günümüze Türkçenin Önemli Sözlükleri

Sözcükte Anlam

Yazım Kuralları ve Noktalama İşaretleri

TYT TÜRKÇE SORULARININ KONULARA GÖRE DAĞILIMI

ÜNİTE	KONU	2018	2019	2020	2021	2022	TOPLAM SORU SAYISI	
		TYT	TYT	TYT	TYT	TYT		
12. SINIF	GİRİŞ	DİLİN TARİHİ SÜREÇ İÇERİSİNDEKİ DEĞİŞİMİNİ ETKİLEYEN SEBEPLER	-	-	-	-	-	
		İLK ÖRNEKLERDEN GÜNÜMÜZE TÜRKÇENİN ÖNEMLİ SÖZLÜKLERİ	-	-	-	-	-	
	HİKÂYE ŞİİR	SÖZCÜKTE ANLAM	3	3	4	4	4	18
	ROMAN TİYATRO DENEME	PARAGRAFTA ANLAM	23	22	26	25	26	122
	GİRİŞ HİKÂYE ŞİİR ROMAN TİYATRO DENEME	YAZIM KURALLARI	2	2	2	2	2	10
		NOKTALAMA İŞARETLERİ	2	2	2	2	2	10
		CÜMLEDE ANLAM	3	3	3	3	3	15
							175	

AYT TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI SORULARININ KONULARA GÖRE DAĞILIMI

ÜNİTE	KONU	2018	2019	2020	2021	2022	TOPLAM SORU SAYISI
		AYT	AYT	AYT	AYT	AYT	
GİRİŞ	EDEBİYAT İLE FELSEFE İLİŞKİSİ	-	-	-	-	-	-
	EDEBİYAT İLE PSİKOLOJİ İLİŞKİSİ	-	-	-	-	-	-
HİKÂYE	1960 SONRASI HİKÂYE	-	-	-	-	-	-
	KÜÇÜREK HİKÂYE	-	-	-	-	-	-
ŞİİR	CUMHURİYET DÖNEMİ SAF ŞİİRİ	-	-	-	-	-	-
	CUMHURİYET DÖNEMİ'NDEN (1923-1960) TOPLUMCU EĞİMLERİ YANSITAN ŞİİR	-	-	-	-	-	-
	MİLLÎ EDEBİYAT ANLAYIŞINI YANSITAN ŞİİR	-	-	-	-	-	-
	GARİP HAREKETİ	-	1	2	-	-	3
	II. YENİ	-	-	-	1	-	1
	DİNİ DEĞERLERİ, GELENEĞE DUYARLIĞI VE METAFİZİK ANLAYIŞI ÖNE ÇIKARAN ŞİİR	-	-	-	-	-	-
	1960 SONRASI TOPLUMCU EĞİMLERİ YANSITAN ŞİİR	-	-	-	-	-	-
	1980 SONRASI TÜRK ŞİİRİ	-	-	-	-	-	-
	CUMHURİYET SONRASI HALK ŞİİRİ	-	-	-	-	-	-
	CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK ROMANI (1923-1950)	-	-	-	-	-	-
CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK ROMANI (1950-1980)	-	-	-	-	-	-	
ROMAN	1980 SONRASI TÜRK ROMANI	-	1	-	-	-	1
	TÜRK DÜNYASI EDEBİYATI ROMANI	-	-	-	-	-	-
	DÜNYA EDEBİYATI ROMANI	-	-	-	-	-	-
	TİYATRO	1950 SONRASI TİYATRO	-	-	-	-	-
DENEME	DÜNYA EDEBİYATINDA DENEME	-	-	-	-	-	-
	CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE DENEME	-	-	-	-	-	-
SÖYLEV	İSLAMİYET'İN KABULÜNDEN ÖNCEKİ TÜRK EDEBİYATINDA SÖYLEV	-	-	-	-	-	-
	İSLAMİYET ETKİSİNDE GELİŞEN TÜRK EDEBİYATINDA SÖYLEV	-	-	-	-	-	-
	ANLAM BİLGİSİ	4	3	6	6	6	25
							30

Yukarıdaki tablo YKS sorularının son beş yıla göre dağılımını göstermektedir. ÖSYM, YKS sorularını bütün kazanımlara ve konulara yönelik belirleyebilir.

EDEBİYAT VE FELSEFE ARASINDAKİ İLİŞKİ

Felsefe Nedir?

"Felsefe değil, felsefe yapmak öğrenilir."

Immanuel Kant

Felsefe, Yunanca *philosophia* sözcüğünden kökenini alır ve "bilgelik sevgisi" anlamını taşır.

Felsefe, **bilgiyi ve gerçeği arama** işidir.

İnsan doğa içinde kendini sorgulamaya başlamasıyla ortaya çıkan bir disiplindir.

Felsefede sorgulama önemli olduğu için bilgi edinmeden çok bilginin aranması eylemi değer taşır.

Asıl olan soru sormaktır. Bu sebeple sorular cevaplardan daha önemlidir.

Felsefe "Nedir?" sorusu üzerinden temelinin oluşturur. "Nedir?" sorusunun kesin bir cevabı ise yoktur. Çünkü felsefenin net ve açık cevap vermek gibi bir amacı da yoktur.

Felsefe ve Edebiyat İlişkisi

Edebiyat ve felsefe farklı disiplinler olsa da ortaya çıktıklarından beri birbirini besleyen iki kaynak olmuştur.

Felsefenin düşünce yapısı edebiyatta kendine yer bulmuştur.

Yazarın okuyucuya vermek istediği bir düşünce olmadan eser meydana getirmesi mümkün değildir, bu da bize edebiyat ve felsefe arasındaki ilişkinin ne kadar kuvvetli olduğunu gösterir.

Romantizm, realizm, egzistansiyalizm, modernizm, postmodernizm gibi felsefi akımlar; edebiyatın altyapısını oluşturmuştur. Örneğin II. Dünya Savaşı'nın etkisiyle ortaya çıkan varoluşçuluk; kendini edebiyatta göstermiş, absürt tiyatro gibi bir türün oluşmasını sağlamıştır.

Aynı şekilde sürrealizm de Türk edebiyatında **Garip** ve **II. Yeni** şiirinin oluşmasında etkili olmuştur.

Edebiyat ve Felsefe İlişisini Örnekleyen Eserler

J. Paul Sartre, *Bulanık*
Albert Camus, *Düşüş*
Franz Kafka, *Dönüşüm*

Ferit Edgü, *Hakkâri'de Bir Mevsim*
Bilge Karasu, *Narla İncire Gazel*
Edip Cansever, *Sonrası Kalır*

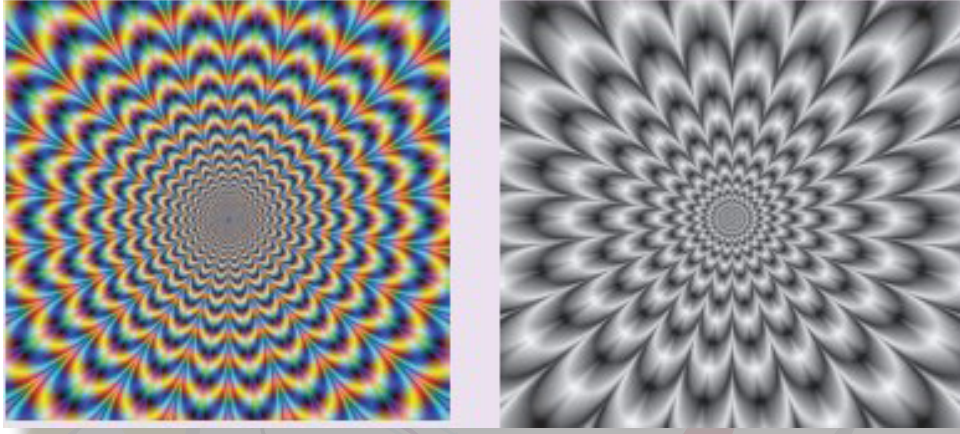
Dersi İzleyelim

Felsefe ve Edebiyat İlişkisi

EDEBİYAT VE PSİKOLOJİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Psikoloji Nedir?

“Görüştünüz ancak yüreğinizin içine baktığınızda berraklaşır.
Dışa bakan düş görür, içe bakan uyanır.”

Carl Gustav Jung

Psikoloji, insan davranışlarında meydana gelen değişimleri anlamaya ve açıklamaya çalışan bir bilim dalıdır. İnsan davranışlarının altında yatan zihinsel ve fizyolojik süreçleri sistemli bir şekilde inceler. Psikoloji bilimi, fizyoloji çalışmalarının sonucunda doğmuştur.

XIX. yüzyılın ortalarında Wilhelm Wundt'un ilk psikoloji laboratuvarını kurması psikoloji biliminin başlangıcı olarak sayılır.

Biliyor musunuz?

Sigmund Freud, psikolojik rahatsızlıklara isim verirken edebî metinlerden esinlenmiştir.

Psikoloji ve Edebiyat İlişkisi

Edebiyat; insan düşüncelerini ve duygularını ele aldığı için aralarında psikoloji ile bu yönden bir bağ bulunur. İnsanı anlama ve gösterme çabasında olan edebiyatın psikolojinin sınırları içine girmesi su götürmez bir gerçektir. Yalnızca edebiyat değil, psikoloji de edebiyatı bir kaynak olarak görmüştür. **Sigmund Freud**'un psikanaliz kuramını oluşturmasında edebiyat etkili olmuştur.

Yazarlar da eserlerini ortaya çıkarırken karakterlerinin daha iyi anlaşılması için ruh tahlilleri yaparken psikolojiden yararlanırlar.

Bu doğrultuda psikoloji bilimi, edebiyatta birçok anlatım tekniğinin oluşmasını hazırlamıştır.

Ayrıca yazarların psikoloji durumları da eserlere yansır, bu da psikolojinin edebiyatla nasıl iç içe olduğunun başka bir göstergesidir.

Edebiyat ve Psikoloji İlişisini Örnekleyen Eserler

Goethe, *Genç Werther'in Acıları*

Dostoyevski, *Suç ve Ceza*

G. Flaubert, *Madam Bovary*

Virginia Woolf, *Kendine Ait Bir Oda*

Mehmet Rauf, *Eylül*

Ahmet Hamdi Tanpınar, *Huzur*

Yusuf Atılgan, *Anayurt Oteli*

Adalet Ağaoğlu, *Ölmeye Yatmak*

Hatırlayalım

Türk edebiyatında ilk psikolojik roman Mehmet Rauf'un yazdığı *Eylül*'dür.

1. Edebiyatın felsefe ile yakın ilişkisini bu ünite boyunca anlamaya / öğrenmeye çalıştık. Öğrendiklerinizden hareketle siz edebiyat ve felsefe ilişkisine nasıl bir yorum yapabilirsiniz?

2. *Suç ve Ceza*, *Babaya Mektup*, *Dokuzuncu Hariciye Koşuşu* adlı eserler sanatçıların hayatlarından izler taşır. Siz bir yazar olsaydınız eserlerinizi hayatınızdan bağımsız yazabilir miydiniz?

Dostoyevski

Franz Kafka

Peyami Safa

1. Kimi adam vardır ki sabahtan akşama kadar oturur ve düşünür. Onun bir hazine-i efkârı vardır, yani fikir cihetinden zengindir; kimi adam da vardır ki sabahtan akşama kadar ayak üstü çalışır, meselâ bir rençper, fakat yaptığı iş dört tuğlayı üstüste koymaktan ibarettir. Evvelki insan tembel görünür velâkin çalışkandır, diğer insan çalışkan görünür velâkin yaptığı iş sudandır. Zira birisi maneviyat ile zihin gayretiyle yapılan iştir; öbürü vücut ile bedenle yapılan iştir. Maneviyat daima daha âlidir, vücut sefildir. Yapılan işlerin farkı da bundandır.

Bu parçanın konuyu ele alışına göre edebiyatın hangi bilim dalıyla ilişkisinden söz edilebilir?

- A) Resim
- B) Müzik
- C) Felsefe
- D) Tarih
- E) Psikoloji

2. Halk edebiyatımız, insanının çeşitli ruh hâllerini dile getiren zengin şiirlerle doludur.

“Ellerin mektubu gelmiş okunur, Benim yüreğime hançer sokulur.”

...

“Bu ellerin taşı hiç bana değmez, İlle dostun gülü yaralar beni.”

Bu konuyla ilgili daha pek çok örnek sıralanabilir.

“Anasının bir tanesini hor görmesinler.” gibi basit görünen bir dize bile yabancı yere gelin gidecek bir genç kızın kaygılı hâlini ne güzel dile getirmektedir.

Bu parçada verilen dizeler ve açıklamalarla edebiyatın hangi bilim dalıyla olan ilişkisi vurgulanmak istenmiştir?

- A) Tarih
- B) Sosyoloji
- C) Psikoloji
- D) Felsefe
- E) Filoloji

3. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde boş bırakılan yere farklı bir noktalama işareti getirilmelidir?

- A) Ablası, 2018()2019 eğitim-öğretim yılında liseyi bitiriyor.
- B) Moğolca da Türkçe gibi Ural()Altay dil ailesine mensuptur.
- C) İstanbul Üniversitesi Fen()Edebiyat Fakültesine geçen yıl başlamıştı.
- D) Türkçe()İngilizce Sözlük'ünü gramer derslerinde fazlasıyla kullanırdı.
- E) Uzun ince bir yoldayım()Gidiyorum gündüz gece, dizelerini mırıldandı.

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde büyük harflerin kullanımıyla ilgili bir yanlışlık yapılmıştır?

- A) Erzincan, Keşiş ve Munzur Dağları'nın çevrelediği Fırat Nehri'nin ana kollarından biri olan Karasu'nun bereketlendirdiği bir ovada yer alır.
- B) Muhammet Ali Cinnah, Hint yarımadasının çeşitli coğrafi bölgelerine yayılmış Müslümanları tek bir vatan üzerinde toplamaya çalışmış büyük bir dünya lideridir.
- C) Mimar Sinan'ın “ustalık eserim” olarak nitelediği Selimiye, Osmanlı-Türk sanatının ve dünya mimarlık tarihinin başyapıtları arasında gösteriliyor.
- D) MÖ 700 yılında yapımına başlanan, Roma ve Bizanslıların onarımından sonra üç köşeli burçlarla takviye edilen Bursa Kalesi, tüm ihtişamıyla yerli ve yabancı turistleri bekliyor.
- E) Tarihî olayları yorumlayan Bilge Kağan ve veziri Tonyukuk devletin gücünü, devamını toplumun birlik ve beraberliğine, millet hayatına yön veren değerlere bağlamışlardır.

TYT 2021

5. (I) Halil İnalçık'ı diğer tarihçilerden ayıran önemli hususlardan biri, araştırmalarında tarih dışındaki beşerî bilimlerden de yararlanmasıydı. (II) Edebiyat, hukuk, sosyoloji, sosyal antropoloji, iktisat, İslamiyet ve siyaset bilimi; onun araştırmalarındaki temel alanlardandı. (III) İnalçık, hukuk ve sosyolojiyle çok genç yaşlarda tanıştı. (IV) Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi bünyesinde yapılan sınavı kazanarak bu kurumun öğrencisi oldu. (V) Daha sonra Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne de kayıt yaptırarak eğitim hayatı yoğun bir tempoda devam etti.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde bir noktalama yanlışı yapılmıştır?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV
- E) V

TYT 2021

6. Aşağıdaki cümlelerde yer alan birleşik sözcüklerden hangisinin yazımı yanlıştır?

- A) Gezdiğimiz yerlerdeki nesnelerin üzerine, onların hakettiği heyecanı duymamızı sağlayacak sorular iliştilenmişti.
- B) Bütün bu güzellikler, onları göreceğim için kendimi ayrıcalıklı addetmeme rağmen bende kayıtsızlık uyandırıyordu.
- C) Nehri ve vadiyi seyreden iki kişi o anda yalnızca doğayla değil, birbirleriyle kurdukları dostluğu da dönüştürmekteydi.
- D) Bize hükmeden mutluluk arayışı ise bu arayışın dinamiklerini açığa çıkaran etkinliklerden biri seyahatlerimizdir.
- E) Merak bazen uzun mesafeleri birleştiren küçük halkaların oluşturduğu, insanı cezbeden bir zincir gibidir.

DİLİN TARİHİ SÜREÇ İÇERİSİNDEKİ DEĞİŞİMİNİ ETKİLEYEN SEBEPLER

Dilin Tarihi Süreci

Dil, insanların ilişkilerinde aracılık eden sosyal bağları düzenleyen bir sistemdir.

Sürekli değişim ve dönüşüm içinde olan **canlı bir varlıktır**. Toplumların ilişkileri sonucunda diller etkileşime girerek değişim ve dönüşüme uğrar.

Siyasi gelişmeler, coğrafi değişimler, bilimsel ve teknolojik gelişmeler, din dilin dönüşümünde etkili unsurlardır.

İnsan dil ile yaşar ve düşünür. Bu nedenle dilin korunması ve takibi oldukça önemlidir.

Dolayısıyla **sözlük çalışmalarının** dilin takibi açısından büyük önemi vardır.

Geçmişten Günümüze Önemli Sözlüklerden Bazıları

"Kamus namustur."

Cemil Meriç

- Divânu Lugâti't-Türk
- Muhâkemetü'l-Lugateyn
- Mukaddimetü'l-Edeb
- Codex Cumanicus
- Lehce-i Osmânî
- Kâmûs-ı Türkî

Günümüzdeki Sözlük Çalışmaları

Türkçe Sözlük, TDK

Kişi Adları Sözlüğü

Bilim ve Sanat Terimleri Ana Sözlüğü

Türkçede Eş ve Yakın Anlamli Kelimeler Sözlüğü

Türk Lehçeleri Sözlüğü

Türkçede Batı Kökenli Kelimeler Sözlüğü

Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü

Tarama Sözlüğü

Sesli Türkçe Sözlük

Atasözler ve Deyimler Sözlüğü

Kritik Bilgi

Sözlük çalışmaları Türk edebiyatında **1074** yılından beri devam etmektedir.

Hatırlayalım

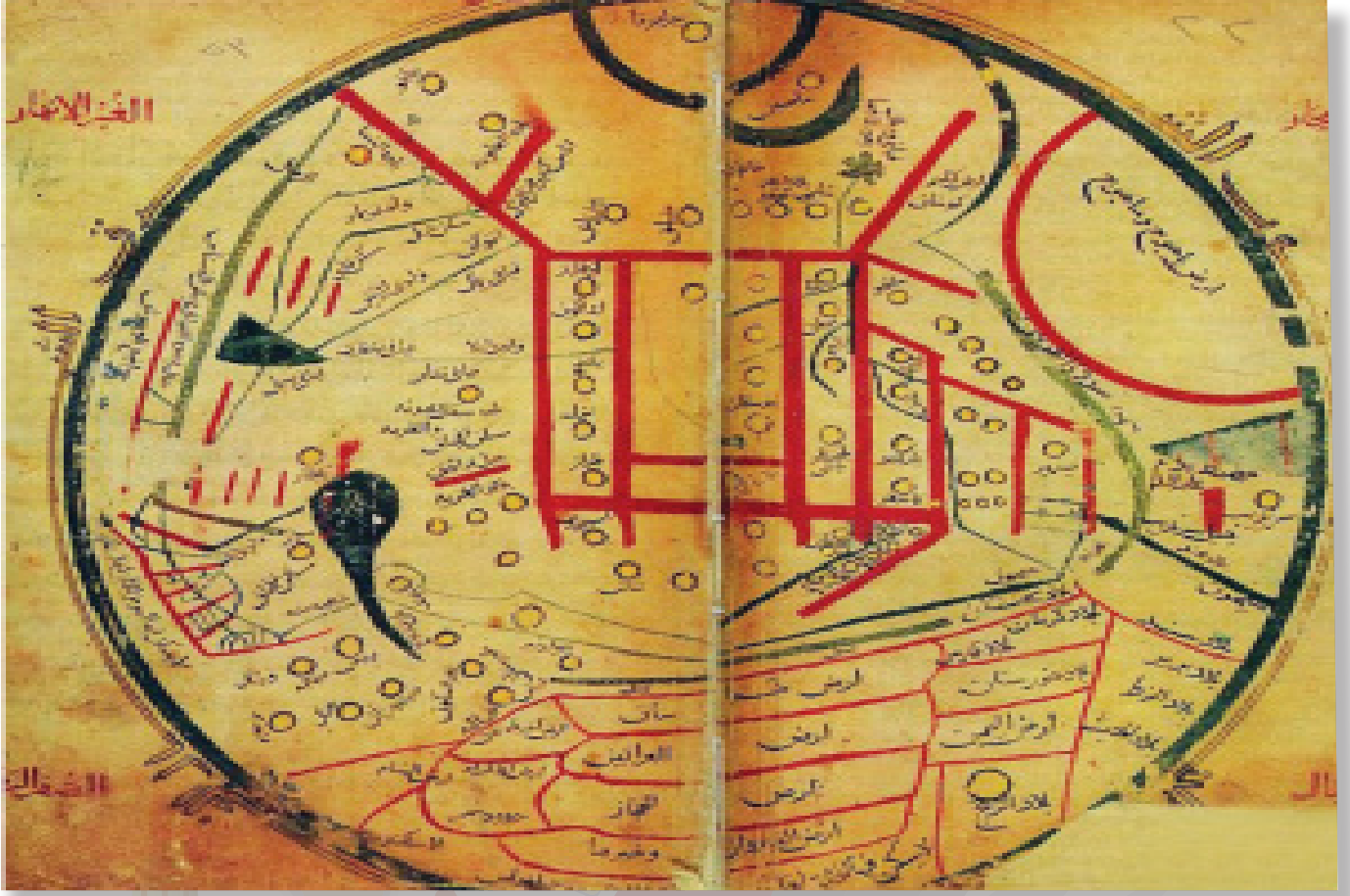
Divânu Lugâti't-Türk, Kaşgarlı Mahmud tarafından Araplara Türkçe öğretmek için yazılmış Türkçe-Arapça sözlüktür. Türkçenin bilinen **ilk** sözlüğüdür.

Dersi İzleyelim

İlk Örneklerden Günümüze Türkçenin Önemli Eserleri

1. Geçmişten günümüze yapılan sözlük çalışmaları dilimize ne gibi katkılar sağlamıştır?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Bağlama göre sözcüklerin yeni anlamlar kazanmasının dilin gelişiminde nasıl bir etkiye sahip olduğunu açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1. Günümüze kadar yazılmış Türkçe sözlüklerle ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi **yanlıştır**?

- A) *Divânu Lugâti't-Türk*, Türkçenin ilk sözlüğüdür.
- B) *Kutadgu Bilig*'de Türkçenin tarihî gelişimi anlatılmaktadır.
- C) *Muhâkemetü'l-Lugateyn*'de, Türkçe ve Farsçanın karşılaştırılması yapılmıştır.
- D) *Kamus-ı Türki*, Şemsettin Sami tarafından yazılmıştır.
- E) Ahmet Vefik Paşa'nın *Lehce-i Osmanî* adlı bir sözlük çalışması vardır.

2. Sözlük iki bölümden oluşur. Birinci bölümde Türkçenin genel kullanım kurallarına dair Arap okur bilgilendirilirken ikinci bölüm sözlüktür ve Hakaniye lehçesinden yaklaşık 9 bin Türkçe kelimenin oldukça ayrıntılı Arapça açıklamasını ve bunların çoğunun cümle içinde kullanımını içerir. Sözlük kısmı, elbette bugünkü gibi Latin alfabetik sıraya göre değil, tamamen dönemin Arapça sözlük düzenine göre oluşturulur. Kaşgarlı Mahmut eserde, Halil bin Ahmet'in (8. yüzyılda yazdığı ve Arapçanın kabul edilen ilk sözlüğü) "Kitabu'l Ayn"ındaki çerçeveyi esas aldığını belirtir.

Bu parçada aşağıdaki sözlüklerden hangisi hakkında bilgi verilmiştir?

- A) *Kamus-ı Türki*
- B) *Lehce-i Osmanî*
- C) *Divanü Lugâti't-Türk*
- D) *Mukaddimetü'l-Edeb*
- E) *Müntahabat-ı Lügat-ı Osmaniyeye*

3. Dil yaşayan bir varlık olduğundan kültürel, ekonomik ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak zaman içinde değişir. Bir dili konuşan milletler bazen ihtiyaçları doğrultusunda örneğin teknik alandaki gelişme sonucu üretilen ürünleri kullanmak zorunda kalır. Dilini, diğer dillerden üstün bir konuma getirmek isteyenler fen ve sosyal bilimlerde yeni değerler üretirler. Bu yolla dillerindeki olası bir değişimi engellerler. Aksi hâlde sözcük transferi ile başlayan dilde yabancılaşma zamanla o milletin ses yapısını etkiler ve daha sonra dilin bütün unsurlarını kapsar.

Bu parçada dilin tarihî süreç içerisindeki değişimini etkileyen unsurlardan hangisi üzerinde durulmuştur?

- A) Din kardeşliği
- B) Coğrafi değişim
- C) Siyasi gelişmeler
- D) Lehçe farklılıkları
- E) Bilim ve teknoloji

4. Aşağıdakilerden hangisi Zemahşeri'nin Arapça öğrenmek isteyenler için kaynak niteliği taşıyan sözlük türündeki eseridir?

- A) *Kamus-ı Türki*
- B) *Lehce-i Osmanî*
- C) *Divânu Lugâti't-Türk*
- D) *Mukaddimetü'l-Edeb*
- E) *Muhâkemetü'l-Lugateyn*

5. I.

Körügme kün tengri
Siz bizni küzeding
Körügme ay tengri
Siz bizni kurtgarıng

II.

Ey Cenabı-Kibriya, bizler gibi âcizlere
Kibriyâ-yı zâtını mümkün müdür etmek hayâl
Daima Allah'tır kalbimde tesbih ettiğim
Bargâh-ı lütfuna çıkmaz mı feryâd-ı bâl

Bu parçalardaki altı çizili sözcükler, dilin değişimini etkileyen aşağıdaki unsurlardan hangisiyle ilgilidir?

- A) Coğrafya
- B) Din
- C) Teknoloji
- D) Felsefe
- E) Ekonomi

6. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde büyük harflerin kullanımıyla ilgili bir yazım yanlışı yapılmıştır?

- A) Bu parça Homeros'un Truva Savaşı'nı da konu alan *İlyada* adlı destanından alınmıştır.
- B) Uzun süre önce gittiğim ve çok etkilendiğim yerlerden birisi de Topkapı Sarayı'dır.
- C) Adalet Ağaoğlu'nun *Bir Düşün Gecesi* adlı eserini üniversite yıllarında okumuştum.
- D) Çanakkale Boğazı'na her hafta sonu tekne turları düzenleniyormuş.
- E) Karadeniz Yöresine ait bu türkülerin başlıca temaları doğa güzelliği ve aşktı.

SÖZCÜKTE ANLAM

Gerçek Anlam

Sözcüklerin aklımıza gelen ilk anlamıdır. Sözlüklere baktığımızda öncelikle gerçek anlamın verildiğini görürüz.

yafta: Üzerine asıldığı veya yapıştırıldığı şeylerle ilgili bir bilgi veren yazılı kâğıt parçası.

"Bir şeye ad koymak, satışa çıkarılan malın üzerine yafta asmaya benzetilebilir." - Nermi Uygur

Mecaz Anlam

Sözcüklerin gerçek anlamdan uzaklaşarak kazandığı yeni anlamdır.

yeşermek: canlanmak, yeniden ortaya çıkmak.

"Türklük ülkesünün biraz daha köklendiğini, büyüdüğünü, yeşerdiğini duyuruz." – Orhan Seyfi Orhon

Terim Anlam

Meslek, sanat, bilim, spor gibi alanlarda belirli bir kavramı ifade eden anlamdır.

sufle: Sahnedeki oyunculara, izleyicilere duyurmadan unutulmuş bir sözü veya cümleyi hatırlatma.

Deyim

En az iki kelimenin kalıplaşarak yeni bir anlam kazanmasıyla oluşan mecazlı sözlerdir.

damarı (damarları kabarmak): bir huy veya duygu güçlü bir biçimde ortaya çıkmak:

'Birden nasihat damarlarının kabardığını duydu.' – Ö. Seyfettin

zehaba (zehabına) kapılmak: kuruntuya düşmek, vesveselenmek:

'Bu makalem, adını koyduğum kitap için, ona ayrıca ehemmiyet verdiğim zehabına kapılmamalarını okuyucularımdan rica ederim.' – A. H. Çelebi

Dikkat!

Temel anlamları dışında kullanılan her söz mecaz anlamıdır. Deyimler de mecaz anlam taşır. Fakat deyimlerin mecaz anlamdan farkı belli bir söz dizimine sahip olmasıdır.

Kritik Bilgi

Sözcüğün gerçek anlamı aklımıza gelen ilk anlamdır. Mecaz anlamı ise gerçeğinin dışında başka bir anlam kazanmasıdır.

Dersi İzleyelim

Kelimede Anlam

1. Sâmipaşazâde Sezâî, modern öykünün gereklerinden olan küçük şeylerin öyküsünü yazmak bir yana, ilgi çekici bir diyalogla giriş yapmak, "son"ları yükselen bir gerilimle kurgulamak, çözümü ertelemek ve öyküyü ---- bir sonla bitirmek gibi modern öykünün gereklerini *Küçük Şeyler*'de yerine getirmiştir.

Bu cümlede boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) çarpıcı B) basit C) geleneksel
D) seçkin E) anlaşılır

2. Bir yazarın kaleme aldığı eserlerde içinde yaşadığı toplumdan uzak kalması, kati surette kabul edilemez. Çünkü yazarlık, toplumdan beslenmeyi gerektirir. Kökleri topluma erişemeyen yazar, susuz kalmış bir ağaç gibi kuruyacaktır.

Bu parçadaki altı çizili sözcüğü anlamca karşılayabilecek bir kullanım aşağıdakilerin hangisinde vardır?

- A) Ölümü öldürerek ölümsüzlüğe ulaşmak, ancak yazdıklarıyla insanlığa estetik bir miras bırakmakla mümkündür.
B) Duygu ve düşüncelerin doğru,güzel ve etkili bir şekilde ifadesi olarak tanımlanan edebiyatın şubeleri içerisinde şiir, çok seçkin bir yere sahiptir.
C) İnsanoğlunun en önemli,en derin zihinsel ve ruhsal faaliyeti; genellikle inanç ve dünya görüşü üzerinedir.
D) Bilimde her şey, nicel yani ölçülebilir olmalıdır ya da ölçülebilir bir hâle getirilmelidir.
E) Bazı bilim insanları, ortaya atılan bu görüşleri hiçbir biçimde kabul etmeyeceklerinin sinyalini şimdiden verdi.

3. (I) Felsefenin yerinde gözü var edebiyatın, ikide bir bilgiçlik taslaması da ondan. (II) Filozofların dillerine bakınca felsefenin de edebiyata özendiği görülür. (III) Felsefenin çokbilmişliği edebiyatın mütevazılığına uymasa da ikisi de birbirinden ayrılmaz. (IV) Edebiyat felsefe tadı verir çok yerde, felsefe de edebiyata çalar zaman zaman. (V) Edebiyatta felsefeyi, felsefede edebiyatı bulduğumuz için de uygar insana yaklaşmış oluyoruz.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde "benzetmek, andırmak" anlamlarına gelen bir söz kullanılmıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde düzeltme işaretinin (^) kullanımı ile ilgili bir yanlışlık yapılmıştır?

- A) Bazı akşamlar giriştiğimiz edebî tartışmalar saatlerce sürerdi.
B) Sizin felsefî görüşlerinizden istifade etmeyi hepimiz çok isteriz.
C) Bu satışı resmîleştirmek için notere gitmemiz gerekiyormuş.
D) İçinde yaşadığımız gezegene en büyük zararı âdemoğlu veriyor.
E) Fırtınada kaybolan dağcılardan hâlâ bir haber alamadık.

5. Eğer öykülerim ilgi görmüşse nedeni süte su katmamış olmamdır. **Bu cümlede geçen "süte su katmamak" sözünün cümleye kattığı anlam aşağıdakilerin hangisidir?**

- A) Tutumunu sık sık değiştirmek.
B) Hiçbir şeyin doğallığını bozmamak.
C) Kendi çıkarlarını her şeyden üstün tutmak.
D) Yakınlarından beklediği ilgi ve yardımı alamamak.
E) Pek çok engel ve güçlüklerle karşı karşıya olmak.

6. (I) Hereke, İstanbul'a yaklaşık bir saatlik mesafede küçük bir kasaba. (II) Küçüklüğüyle tezat büyük bir üne sahip. (III) Dünyanın birçok yerinde biliniyor. (IV) Çin'de bu isimle kurulmuş bir kasaba bile var. (V) Çinliler bu markayı sahiplenerek dünya halı piyasasına hâkim olmaya çalışıyor.

Bu metinde numaralanmış sözcüklerden hangisinin yazımında yanlışlık yapılmıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

7. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde verilen durum, "gözden geçirmek" deyimiiyle uyuşmamaktadır?

- A) Bana gönderdiğin belgelerin hepsini, dün akşam tek tek okudum.
B) Aracın motorunu inceledim ama arızanın kaynağını tespit edemedim.
C) Yapılan hatayı düzeltebilmek için banka hesap hareketlerine tek tek baktım.
D) Görüşme yapılan numaraları tarayarak bir delile ulaşmaya çalıştım.
E) Sağlıklı bir sonuca ulaşmak istiyorsak daha kapsamlı bir çalışma yapmalıyız.

TYT 2019

1. Kimileri robotları insanlığın sonunu getirecek bir tehdit (tehlikeli bir durum) olarak görüyor, kimileri de insanları çalışmaktan kurtaracak (alıkoacak) bir yardımcı olarak. Suya sabuna dokunmayan (sarıncalı konularla ilgilenmeyen), evcil hayvan benzeri robotlar hâlihazırda (şu anda) satılıyor. Bu robotlar etrafındaki nesnelere olduğunu anlıyor (kavırıyor), yüksekten düşmemeyi başarıyor, komutlara cevap veriyor hatta oyunlar oynayabiliyor.

Bu parçada numaralanmış sözlerden hangisinin anlamı parantez () içinde verilen açıklamayla uyuşmamaktadır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

TYT 2020

2. Sanatta etkilenme, kaçınılmaz gibi görünse de öykünme tasvip edilecek bir durum değildir. Sanatın gerçekliği bunu hiçbir surette mazur görmez; özgünlüğün yeniden üretimi şeklinde can bulur her defasında çünkü. Tersi bir durum onu kötürmleştirebilir.

Bu parçadaki altı çizili sözcüğü anlamca karşılayabilecek bir kullanım aşağıdakilerin hangisinde vardır?

- A) Genç insanların, kişiliklerini oluştururken özellikle saygı ve sevgi duydukları bir kişiliği taklit etme eğilimi göstermeleri olgandır.
B) Kitap okuma alışkanlıklarındaki benzerlikler, okuyucuların benzer kitaplardan aynı sonuçları çıkardıkları anlamına gelmez.
C) Televizyon dizilerinin yapay kahramanları, hayatı tanımlama biçimleriyle ister istemez gerçek dünyanın bireyleri üzerinde etki bırakıyor.
D) Futbolcu, sahada sahip olması gereken öz güven ve beceriyi ancak antrenörünün talimatlarına harfiyen uymasıyla kazanır.
E) Tarihsel bir olayı anlamlandırmak için başvuru tarihin tekrardan ibaret olduğu anlayışı, günümüzde pek kabul görmüyor.

TYT 2021

3. Tramvay, Galata Köprüsü üzerinden tarihi yarımadaya geçerek

Sultanahmet'e vardığında sırasıyla iki farklı şehrin çehresine şahit olan yolcu, burada bir müddet beklemek zorunda kalacak.

Roma hipodromu olan At Meydanı çevresindeki yapıların ışıltısı

karşısında büyülenecek; üç devrin mabedi bin beş yüz yıllık Ayasofya Camisi, etrafı süsleyen Alman çeşmesi gibi anıtlar ge-

çidinin ortasında başı dönecektir.

Bu parçada numaralanmış sözlerin hangisinin yazımı yanlıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

TYT 2021

4. Dünya'nın merkezine ulaşmak için binlerce kilometre içeri doğru yol almak gerekir. Merkeze doğru ilerlerken sıcaklık dayanamayacağımız kadar, yaklaşık altı bin derece, yükselir. Bu sebeple Dünya'nın merkezine gidip, orada araştırmalar yapıp dönmemiz kesinlikle mümkün değildir. Hatta bir makine, bir robot göndermemiz bile imkânsızdır. Çünkü göndereceğimiz robot basınç sebebiyle parçalanır, sıcaklıktan dolayı yanar.

Bu parçada virgülün aşağıdaki işlevlerinden hangisinin kullanımını yoktur?

- A) Birbiri ardınca sıralanan eş görevli kelime gruplarının arasına konur.
B) Cümle içindeki ara sözleri ayırmak için ara sözlerin başına ve sonuna konur.
C) Metin içinde art arda gelen zarf-fiil eki almış kelimelerden sonra konur.
D) Uzun cümlelerde yüklemden uzak düşmüş olan özneyi belirtmek için konur.
E) Sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur.

TYT 2022

5. XII. yüzyılda gözlüğün bulunması, sadece görme kusurlarını ---- kalmadı aynı zamanda insanların doğuştan getirdiği ya da zamanla oluşan tahribatları ---- gerektiği inancını da yıktı.

Bu cümlede boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangisi sırasıyla getirilmelidir?

- A) gidermekle - kabullenmeleri
B) somutlaştırmakla - onaylamaları
C) görmezden gelmekle - benimsemeleri
D) aramakla - düzeltmeleri
E) ortaya koymakla - iyileştirmeleri

Açık Uçlu Sorular - Edebiyat ile Felsefe ve Psikoloji Arasındaki İlişki

- Muhtemel Cevap:** Hayat, insan eylemleri ve ilişkilerinin düşünsel bir temeli şeklinde düşünüldüğünde insana ve hayata dair her şeyi konu olarak işleyen edebî metin de bir düşünce etrafında şekillenir. Sanatçı eserini yazarken felsefenin alanı olan bir düşünceden beslenirken yazdığı eserle de düşünce dünyasına, felsefeye katkı sağlar.
- Muhtemel Cevap:** Ben bir yazar olsaydım hayatımdan bağımsız bir eser yazmam mümkün olmazdı. Eserime seçeceğim konu doğrudan benim yaşayacağım bir olay, onun sonucunda hissettiğim bir duygu olmasa da onu eserime yansıtırmak için tavrımda, olaya yaklaşımımda hayatım etkili olacak ve ister istemez bu eserime yansıtacaktır.

Açık Uçlu Sorular - Dilin Tarihi Süreç İçerisindeki Değişimini Etkileyen Sebepler

- Muhtemel Cevap:** Geçmişten günümüze yapılan sözlük çalışmaları, Türk dilinin kurallarını, mantığını kavramaya; anlamsal zenginliğini, tarih içindeki gelişim ve değişimini takip edebilmeye katkı sağlar.
- Muhtemel Cevap:** Bağlama göre sözcüklerin yeni anlamlar kazanması dilin zenginliğine katkı sağlar. Bir dildeki anlam zenginliğinin anlatıma kolaylık, estetik ve kalıcılık kazandırır.

Çoktan Seçmeli Sorular - Edebiyat ile Felsefe ve Psikoloji Arasındaki İlişki

1 - C	2 - C	3 - E	4 - B	5 - E	6 - A
-------	-------	-------	-------	-------	-------

Çoktan Seçmeli Sorular - Dilin Tarihi Süreç İçerisindeki Değişimini Etkileyen Sebepler / Yazım ve Noktalama

1 - B	2 - C	3 - E	4 - D	5 - B	6 - E
-------	-------	-------	-------	-------	-------

Çoktan Seçmeli Sorular - Sözcükte Anlam / Yazım ve Noktalama

1 - A	2 - E	3 - D	4 - B	5 - B	6 - A	7 - E
-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

Çoktan Seçmeli Sorular - Çıkmış Sorular

1 - B	2 - A	3 - E	4 - D	5 - A
-------	-------	-------	-------	-------

Konu Özeti

Konuyla ilgili kısa ve öz bilgiler

Açık Uçlu Sorular

Konuyla ilgili ufkunuzu açacak sorular

Çoktan Seçmeli Sorular

Konuyla ilgili çoktan seçmeli testleri

Neler Öğreneceğiz?

Fasikülde hangi konuların öğrenildiği

Hatırlayalım

Konuyla ilgili önceki bilgiler

Araştırma

Konuyla ilgili detaylı bilgiye ulaşmanız için ödevler

Faydalı Linkler

Konuyla ilgili yararlanılabilecek web siteleri

Kritik Bilgi

Fasikülde geçen konuyla ilgili en önemli bilgi

Bir Örnek de Sen Ver

Konuyla ilgili sizden gelen örnekler

Biliyor musunuz?

Konuyla ilgili çarpıcı bilgiler

Filozof Der ki

Filozofların konuyla ilgili söylediği önemli sözler

Felsefe Sözlüğü

Felsefe ile ilgili kavramlar

Haritada Bulalım

Konuyla ilgili özellikleri haritada işaretleme

Dersi İzleyelim

Konuyla ilgili konu anlatım videoları

Dikkat!

Fasikülde karıştırılmaması gereken bilgiler